

MARTIN TXINTXO, EIZTARI

AUR-IPUIA

Martin Txintxo, Iturgain'eko alkatearen semea, eiztari pizkorrenetakoa zan. Begia nun jarri antxen izaten zun tiroa. Bañan eiztari pizkorra bezin ibilkari jatorra ere ba-zan. Onegatik, bere eiza zala-ta, ibilaldi luze askoak bazekizkitzuen egiten.

Beiñola, goizean-goiz oe beroa utzirik, tapa-tapa ibilian jarri zan. Zearkatu zitun muño-mendiak; igaro zituan landa-ibarrak; igo zituan malkarrak eta jetxi aldatsak; zapaldu zituan mendi-goietako belar zimelak; arrotu zituan baso-oianetako orbel kixkurrak eta jarraitu zuan aurrera ta aurrera itxuragabeko ibilaldi luze ura. Azkenik, oian eder baten aurrez-aurre ikusi zuan bere burua, ta bertan, pago biri lotua zintzilik zegoan letreroa ikusi zuan ere. Ta irakurri. Onela zion: "Maitagarrien Oiana".

Moteletik eta epeletik gutxi zuan gure eiztariak, eta burua pensamentutan nekatzeko betarik gabe, antxen sartu ez zitzaigun bada ausarditsu, besoetan izkilua gertu, ta bizkarrean zintzilik makutoa...

Ez zuan luzaro ibili bearrik baso zoragarri bat zala konturatzeko. Iñoiz ikusi ez zituan zugaitz-tantaiak ba-zeuden an zerura bide. Bide ikusgarrien aldamenetan sekulako lore politik bere usai goxo-esnakorrek jarioka... Arru beetan mila kolore ta itxurako arkaitz tartetik, errekatxo dantzariak ba-zetozten ur bizia zeriela, Andre Maitagarrien edan-ontziak bai-liran... Ta uretan, zilar ta urrez tantoturik, eundaka ta eundaka amorrai ta izoki bere isats politik pulunpatuaz igerika zebiltzanean.

Ibilirik-ibilirik iritxi zan urretxindor bat txorrotxioka sumatu zun tokiraño. Alako txoririk iñoiz ez zuan ikusi politean, ederrean, lumatxoan kolore bizietan. Ta kantatu berriz? Uraxe egitea kanta! Ba-zirudian bere kantetan bereganatu zitula erreketako uren kanta-

eresi-xotilak, ostoak dantzarazitzeko aizeak egin eresi alai xuxpergarriak.

Besoan zeraman eskopeta altxa zuan, bañan bide erdian damuririk gelditu zitzaion. Ez zan ez onegatik izutu urretxindor berritsua. Bereganatu zan, bizkar gañean jarri ta xaltoka-xaltoka gidari izan zitzaion bere kabitoraño. Bere umetxoak antxen zeuden lepo-luze, lumaz-soil, moko-zabal txio-txioka... Ba-zirudian bere esker ona agertu nai ziotela, ta betirako bere kanta-xotila eskefi...

Aurrera egin zuan. Uso txuri bat ikusi zuan urren egaka. Zerutik jetxitakoa zirudian, ain zan ederra, ain zan txuria, ez bai-zuan berdiñik ez eta maramara erori berri dan edurrik ere. Zugaitzetan ostoak egifiñik zeuzkaten leio irikietatik sartzen zan eguzki txirripak jotzean ixpiluak bezela dris-dris egiten zuan. Egaketa, berriz, leuna ta apala zun ta bidebatez sendoa ta aundikia. Alakoxe gauza ederra il bearra ez ba-zitzaion iruditu ongi, pakean utzi zuan. Usoak, antz arturik, buru gañean jira-bira batzuk emanik, inguru xamarrean zegoan bere kabitoraño joan zan, ta bertan gru-gruka zeuden uxotxo txuriak erakutsi. Euren laguntza izango zutela, artara bear ba-ledi, erakutsi zioten txikien begiratu alaiak.

Berriro aurrera aspergabeko ibiliari jarraika, laister pizti bat nabaitu zuan. Eskopeta luzatu zuan, bañan geldirik gelditu zan. Uraxe gauzaren polita! Axaria zan; errautsaren kolorea zuan, bañan bizia, dirdaitsua. Arkaitxo baten gañian zegoan begiak bizi, isats luxexka aruntz-onuntz dantzan zerabilkila. Zoragarria zan bere jarrera basoko ots txikienari bizkor, azaltzen zan edozeri begiak erne. Nola egiten zuala gero zaunka ere? Eiztaria ikusita ez zan izutu, ta bere oñetaraño etorri zitzaion jira-biraka, jostalu, adiskide. Bere sendia ixkutatuturik zegoan arbasta-belar batzuetaraño erakarri arazi zuan, beraren atzetik jarraika, Axarikume mordoxka bat antxen zegoan txokotxokoan gorderik zilipurdika ta zaunka pozgarrian azaltzen eiztariari bere eskerra, ta ematen ongi-etorria.

Egun ura eskopeta sutan ez jartzeko eguna zun nunbait; laugarrenez ere onela gelditu bai-zan aurreraxeago joanik orein ikusgarri ta polit bat ikusi zuanean. Oraingoan biotza nagusi irten zitzaion ere. Ain bai zan ederra, ain bai zan zoragarria orein ura! Edozein onelako piztia iltzeko gogoz jar ba-ledi, ez gure Martin Txintxo. Ao-zabal gelditu zitzaion; begi-luze piztiaren ederra ikusita. Ankak miak zitun, gorputza luxexka ta ongi osatua, larru-ilea dizdiratsua, ta ibilera arin, leun ta eder-aundikia. Xaltoka zegoan sasi-pilo baten aurrean, beldurrik gabe bertaraten ari zitzaion eiztariarengatik. Eiztariak eskuaz igurtzi zion bizkar leuna, ta oreñiak agertzen zion bere poza mutur zorrotz politaz ikuturik. Sasi-pilotik iru edo lau orein txiki irten ziran ta Martin Txintxo'ren oñetan etzan ziran oin ta

belaunak muturka igurtzirik. Ama oreiñak agertuko baizien bere izkera basatiaz Martin Txintxo'k ez zuala alperrikakoa zeraman izengoitia...

Ta, berriz, tapa-tapa abitu zan eiztaria bere ibilera luzatzeko.

Ibai zabal batera iritxi zan arteraño, ta ikusi urez bestaldetik, emakume zoragarri bat. Zein zan ura? Zer zan ura? Nor zan geroz jakingo zuan. Zer zan, begi arrituaz begiraturiko une artantxe biotzean erne zitzaion maitasun miñak, esaten zion zerbait. Ura mirabearen ederra! Ederraren ederra! Alako emakume gazte lirafiagorik, politagorik, zoragarriagorik ikusteko zan oraindik. Arpegiak eguzkia zirudian, ileak urre, begiak zeru urdin, gorputzak erti-lan, ibilerak aizea, gerriak zumitz bigurria...

Neskatxak arriturik begiratu zion ere bestaldetik eta pozaren-poz. Arri zurizko zirudian eskutxoa ezpañetara eramanaz muxu bat jaurti zion mutilari, ta muxua klabelin gorri biurtu zan aize-bidean... Bañan eiztariarenganaño ez zan iritxi. Aize purrustada zakar bat sortu zan ta lorea ibai uretara erori zan. Bai mutilak bere burua orduan uretara bota zambuluka. Bañan lorea artu ta bestaldera abitu zanean neskatxari lore ura galtzeko ez zegoala ta maitasun jaioberria agertzeko, neskatxaren zantzorik ez zan. Zeru zabalean ipiñi zituan begiak eta erratz baten gañian bere maitea ba-zijoala egoan emakume zarpail batekin, berialaxe antz artu zion. Bere naigabea latza zan. Berealdikoa bere biotz-miña. Oiuka asi zan iñork lagundu al-ba-lezaiokie. Ta laguntza etorri zitzaion urtez jantzitako emakume eder baten itxuran.

—Ongile ta txintxo diradenen babesa sortzen narabilen Maitagarria nazu, gazte. “Andraon” dezu nere izena. “Sorgingaizto”k oian ontan sortu dituan ostropoak bere sorginkerietatik ikusi dezun nexkatx gaztea ez salbatzeko, zuk bakarrik menderatu dituzu. Urretxindorra, usoa, axaria edo oreiña, edozein il bazenu ez zenun neskatxarik salbatzerik izango. Ark ere sortu du aizea klabelin gorria urak urrutian galdu zezan. Ark artu du indarrez ta erratz baten gañean darama urruti-urrutira “Guztizederra”, “Aztitxar” bizi dan mendietara, leitzuloetara, onek laguntza eman dezaion bere gorrotoa asetuz, gaxoa iltzeko...

—Zerbait nai nuke egin. Laguntza emango ba-zenida...

“Andraon”ek txistu egin zuan ta ezagunak ditugun uxu txuria ta oreiña etorri zitzaizkion.

“Sorgingaizto”ren atzetik irteteko oreiñaren anakak izango dituzu legorrean zuazenean; usoaren egoak itxasoak igaro bear dituzuean. Zoaz, ta sorgiñaren atzaparretatik askatzen ba-dezu zurea izango da, ta zorionsu izango zerate.

Alako laisterka jokorik ikustekoa zan iñunbaitetik ere. Baso,

bere gurasoak ikustera, lagunetara, ta alderdi politagorik lur zabalean mendi, zelaiak arin urrutiratzen ziran oreiñaren anak zeramaten ibilera bizkorraz; zeruak ere aizearen antzaz ayenatzen ziran, usoaren ego zabalen laguntzaz. Orduk eta orduk, egunak eta egunak sorgiñaren atzetik, azkenerako bertaratzen ari zitzaion, tarte a jaten ari zitzaion. Laisterka egitia ura zan! Bañan ariñago oraindik, indarberrituz asi zan, urrutian mendi ikaragarri batzuek agertu ziradenian. Aiek bear zuten, noski, izan "Azitxarr"-en gordelekuak. Saio gogor bat eta beingobatean sorgiñaren alboz-albo zan.

—Jetxi lurrera! —agindu zion, eskopeta sutarako gertu.

"Sorkingaizto", bañan, izena bezela gaiztoa izan ta "Gutzizederra" iltzeko asmakizun txar bat sortu zuan. Gorroto utsa zalako ez zitzaion ajolik bera ilda ere, neskatxa il al-ba-ledi. Asmo ontaz, erratza askatu zuan ta "Sorkingaizto" ta "Gutzizederra" lur aldera erortzen ba-zijoazen gero ta azkarrago.

Orduan ere, una larri artan ere len bezela azaldu zitzaion "Andraon" maitagarria bere laguntza emanaz. Egoak luzatzen, zabaltzen, indartzen asi zitzaizkion "Martin Txintxo"ri, ta bere eskuetan neskatxa eldurik, poliki-poliki lurreraño jetxi zuan, "Sorkingaizto" artutako trakadaz lurrean lertuta, txirtxilutata eriotz gelditzen zalarik.

Eiztari pizkorra atera zaigu Martin Txintxo! Bai eize ederra berea! "Gutzizederra" erreginkumea zalako, onen errira joan zan berarekin. Laister zabaldu zan erri guztian bere jokabide jatorra ta erregiñaren alaba salbatzea, baita bere zintzotasuna ta biotz ona. "Gutzizederra"ren aitak, errege izateko din zala ezaguturik, bere eskuetan utzi zuan erregetza. Ez zitzaion damutu. Zintzoa, zuzena ta azkarra zan errien gora-berak konpontzen. Onegatik, erriak eta erri-tarrak ikustera joaten zanean, ikustekoak izaten ziran egiten zioten ongi-etorria ta entzutekoak jotzen zizkioten txaloak.

Zoriontsu ta maitatuak bizi ziran. Ez ziran aaztu beratzaz "Maitagarien Oiana"n ezagutu zuan axariak, urretxindorrak, oreiñak eta usoak.

Axariaren sendia zabaltzen joan zan ta ugaritzen. Naiko ile eder ematen zioten soñeko eder askiak egiteko; oreiñaren ondorengoak naiko esne ta aragi; urretxindor sendi zabal-ugariak bere kanta politak eskeintzen zizkioten goizena jeikitzean ta mendeko erriak ikustera joatean igaro bear duten bide zurietan altxeak dauden zugaitz tantaietan, oianeko uso txuriak emandako milaka uso zuriak bere paparreko luma zuri eroriaz zuritu ta bigundutako bideak goxoro igaro ditzaten.

Ez da ori bakarrik. Gizonen ezaugarriarik onena nun-nai dagoalarik bere jaioterria maitatzea da. Martin Txintxo'k ez du bere jaioterria aaztu. Noizik-bein atsegin artzen du Iturgain'era etortzea,

ez dagoalako. Au jakifinik, uso txuriak ematen dizkio bere ego apañak bere gogo ederra bete dezan.

Izan ere, biotzenekoak ordañetan jasotzen dute jaso bere egintz txalogarriak.

URRUZOLA'TAR E.

